

פְּרִשְׁת וַיֵּצֵא – הָאָבוֹת וְנִשְׁוֹאֵיהֶם

וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כִּן וַיִּמְלֵא שִׁבְעַת זֵאת וַיִּתֶּן-לוֹ אֶת-דָּחִל בְּתוֹ לוֹ לְאִשָּׁה: (בראשית כט, כח)

- א. כִּיצַד נָשָׂא יַעֲקֹב שְׁתֵּי אַחֵיות, וַיֵּשׂ אוֹמְרִים אַרְבַּע. וְכִיצַד יָכַל יַעֲקֹב אָבִינוּ לוֹמַר וְתַרְנִיג מִצֹּת שְׁמַרְתִּי...
- ב. כִּיצַד נָשָׂא אַבְרָהָם אֶת אַחֹתוֹ מֵאָבִיו.
- ג. כִּיצַד נָשָׂאוּ הַשְּׁבָטִים אֶת אַחֵיותֵיהֶם, לְשִׁיטַת רַבִּי יְהוּדָה¹, וְכִיצַד שֶׁנָּשָׂא שְׁמַעוֹן אֶת דִּינָה (ב"ר פְּרָשָׁה פ' פִּסְקָא י"א).
- ד. מִפְּנֵי מָה לֹא יָרָצָה יַעֲקֹב לְבָרָךְ, וְהֵלֵא לֹא חָטָא בְּזָה כְּלוּם, מִכִּינּוֹן שֶׁנָּשָׂאן בְּחוּצָה לְאֶרֶץ (קְשִׁיטַת הַר"ם)
- ה. כִּיצַד לֹא הִרְגִּי יְהוּדָה אֶת תַּמָּר כִּלְתוֹ שְׁזַנְתָּהּ, אֲדַרְבָּה אֲמַר צְדָקָה מִמֶּנִּי, וְלִבְמָה.
- ו. כִּיצַד נָשָׂא עַמְרָם אֶת יוֹכְבֵד דֹּדְתוֹ אַחֹת אָבִיו. וְעוֹד זָכָה שֶׁאָמְרוּ עָלָיו (שְׁבַת נה): שֶׁהוּא אֶחָד מֵאֲשֶׁר מְתוֹ בְּעָטְיוֹ שֶׁל נָחֶשׁ. וְהִיא רֹאשׁ יְשִׁיבָה בְּמִצְרַיִם.

הַקְטָו הַרְאִשׁוֹנִים:

הָאָבוֹת שְׁמָרוּ הַתּוֹרָה כְּלָה – כִּיצַד אִם כִּן נָשָׂא יַעֲקֹב ב' אַחֵיות, וְכִיצַד נָשָׂאוּ הַשְּׁבָטִים אַחֵיותֵיהֶם ?

יְדוּעִים דְּבָרֵי חַז"ל בְּמַסְכַּת יוֹמָא (כח:): אָמַר רַבָּא וְאִיתִימָא רַב אַשִּׁי, קַיִם אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶפִּילוּ עֲרוּבֵי תַבְשִׁילִין, שֶׁנֶּאֱמַר תּוֹרַתִי – אַחַת תּוֹרָה שֶׁבְכֶתֶב, וְאַחַת תּוֹרָה שֶׁבְעַל פִּה, שֶׁהָאָבוֹת שְׁמָרוּ הַתּוֹרָה כְּלָה. וּבְמִדְרָשׁ תַּנְחוּמָא (קד קד א'): אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, אֶפִּילוּ עֲרוּבֵי תַבְשִׁילִין שְׁמָרוּ בְּבֵיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי מִצֹּתֵי חֻקֹּתַי וְתוֹרַתִי (בראשית כוה). וְכִי תוֹרוֹת הִרְבֵּה? וְהִרִי כֶּבֶד נֶאֱמַר: תּוֹרָה אַחַת יְהִי לָכֶם (שְׁמוֹת יב, מט). וְכַתִּיב: תּוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד (במדבר טו, טז), אֲלֵא וְתוֹרַתִי – אֵלוּ דְקָדוּקֵי מִצְוֹת שְׁדַקְדָּק אַבְרָהָם.

וְחִזּוּק לָזֶה מִמָּה שֶׁאָמְרוּ חַז"ל (פסחים קיט:): עֵתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת סְעוּדָה לְצַדִּיקִים, בְּיוֹם שֶׁיִּגְמַל חֶסֶדוֹ לְזַרְעוֹ שֶׁל יִצְחָק. לְאַחַר שְׁאוּכְלִין וְשׁוֹתִין, נוֹתְנִין לוֹ לְאַבְרָהָם אָבִינוּ כּוֹס שֶׁל בְּרָכָה לְבָרָךְ, וְאוֹמַר לָהּ: אֵינִי מְבָרָךְ, שֶׁיִּצְא מִמֶּנִּי שְׁמַעְעָל. אוֹמַר לוֹ לְיִצְחָק: טוֹל וּבָרָךְ! אוֹמַר לָהּ: אֵינִי מְבָרָךְ, שֶׁיִּצְא מִמֶּנִּי עֵשׂוֹ. אוֹמַר לוֹ לְיַעֲקֹב: טוֹל וּבָרָךְ! אוֹמַר לָהּ: אֵינִי מְבָרָךְ, שֶׁנָּשָׂאתִי שְׁתֵּי אַחֵיות בְּחַיִּיהוֹן, וְכוּ'. שֶׁעֲתִידָה תּוֹרָה לְאוֹסְרֵן עָלַי. הִרִי שֶׁלְעֵתִיד לְבוֹא לֹא יָרָצָה יַעֲקֹב לְבָרָךְ, מִחֻמַּת שֶׁנָּשָׂא שְׁתֵּי אַחֵיות.

¹ רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר לְאַחֵיותֵיהֶם נָשָׂאוּ הַשְּׁבָטִים, הַה"ד וַיִּקְמוּ כָל-בָּנָיו וְכָל-בָּנֹתָיו לְנַחְמוֹ (בְּרַאשִׁית רַבָּה פְּרָשָׁה פ"ד פִּסְקָא כ"א). וְכִן אִיתָא: כְּתוּב אֶחָד אוֹמַר בְּנֵתָיו (בְּרַאשִׁית לו לה), וְכַתוּב אֶחָד אוֹמַר וְאֵת דִּינָה בְּתוֹ (שֵׁם מו טו), אֲלֵא לְלַמֶּדְךָ שֶׁבְּנֹתָיו שֶׁל יַעֲקֹב נָשִׂי בָנָיו הִיוּ, וְכָל-זֶרְעוֹ שֶׁל יַעֲקֹב נָשָׂאוּ אַחֵיות וְאֵת שְׂאֵר בְּשָׂרָם כִּדִּי שֶׁלֹּא יִתְחַתְּנוּ בְּעַמֵּי הָאֶרֶץ לְפִיכָךְ נִקְרְאוּ זָרַע אֲמֹת (וְרַמְבַּם ב כא) - יְלֻקוּ"ש פִּמְיוֹ רַמְזוֹ קַב, וּפְרָקֵי דַר"א פִּל"ח.

פְּרִשְׁת וַיֵּצֵא – הָאֲבוֹת וְנִשְׁוֹאֵיהֶם

[א]. מֵאַחַר שֶׁלֹּא נִצְטוּוּ – מִה שֶׁהָיוּ רוֹצִין הָיוּ מְקִימִין

לְאַסֹּר אֶת הַדָּבָר, אֵיכָא קֶצֶת עֲנֵשׁ בְּדָבָר, וּבְכָל זֹאת
יַעֲקֹב נִשְׁאַן אֵף עַל גַּב שְׂיֵשׁ קֶצֶת עֲנֵשׁ, [א] - לְפִי
שֶׁלֹּא הָיָה רוֹצֵה אֶלָּא מִן הַצְּדָקְנִיּוֹת, וְלֹא מִצָּא
בְּדוֹר צְדָקְנִיּוֹת כְּמוֹתוֹ. [ב] - וְגַם אַחַת מֵהֶן לֹא
הִיְתָה יְכוּלָה לְהוֹלִיד לְבִדָּה כָּל הַשָּׁנִים עֶשְׂרִי
שְׁבַטִים. (רָאָה גַם לְהַקְטִיב וְהַסְבִּיחַ בְּרֵאשִׁית לַח, יא).

[ב]. שְׁמִירַת הַמִּצְוֹת הִיְתָה רַק בְּאֶרֶץ

לְאַחַר שֶׁמִּתָּה לֹו רַחֵל נִשְׁאַרוּ לוֹ בְּלָהָה וְזִלְפָּה שֶׁהָיוּ
גַם בְּן אֲחִיוֹת - לְפִי דַעַת רְבוּתֵינוּ ז"ל (ב"ר פ"ד יג-יד,
אמנם מדרשים חלוקים הם, וי"א שלא היו אחיות, כיון שנולדו מן הפלגש), וְכֵן
הַקְּשָׁה לְרֵא"ם (ויקרא כ, יז), וְכֵן קֶשֶׁה לָמָּה לֹא גִרְשׁוּ
הַשְּׁבַטִים אֶת אֲחִיוֹתֵיהֶם שֶׁנִּשְׁאַרוּ לָהֶם, וְכֵתֵב
הַרֵא"ם לְיֵשֵׁב קֶצֶת, מִפְּנֵי שֶׁאֵזוּ כְּבָר לֹא יֵשְׁבוּ
הַשְּׁבַטִים בְּאֶרֶץ רַק בְּדָרָךְ עֲרָא, כִּי כְּבָר נִגְזַר
עֲלֵיהֶם גְּזֵרַת כִּי גַר יִהְיֶה זֶרְעֵךְ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם.

[ג]. בְּאִישׁוֹת שֶׁל בֶּן נַח אֵין אֲסוּר 'אִישׁוֹת שֶׁל עֲרִיּוֹת'

אֲסוּרָה עֲלֵינוּ 'בְּעֲרִיּוֹת דְּאִישׁוֹת', אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁהִיְתָה זְקוּקָה לְשִׁלְחֵי לְפִי
מִה שֶׁהָיוּ נוֹהֲגִין בְּיַבּוּמִין, וְהַכֵּלל הוּא שֶׁכָּל 'עֲרוּה' שְׁבִית דִּין יִשְׂרָאֵל
מִמִּיתוֹ עֲלֵיהֶן, בֶּן נַח מְזַהֵר עֲלֵיהֶן, וְהִנֵּנוּ שְׂאֵר עֲרִיּוֹת, אֲבָל לֹא עֲרִיּוֹת
דְּאִישׁוֹת. וְרַק אֲשֶׁת אֵב שֶׁנִּבְעֲלָה נְאֻסָּרָה לָהֶם, שֶׁנִּתְרַבְּתָה מִהַפְּסוּק עַל
כֵּן יַעֲזֹב-אִישׁ אֶת אִבּוֹ וְאֶת אִמּוֹ לְדַבְּרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וְכֵן בְּאֶרֶץ
בְּחַדוֹשֵׁי הַגְּרִיז"ז עַל הַתּוֹרָה (בְּרֵאשִׁית טז, ה): דְּלֵאסוּר בִּי
אֲחִיוֹת בְּעֵינֵי אִישׁוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְאִישׁוֹת שֶׁל בֶּן נַח
חִלְקָה בְּעֵצֶם הַחֲפָצָא שֶׁל אִישׁוֹת יִשְׂרָאֵל. וְלֵאבוֹת הָיָה
אִישׁוֹת שֶׁל בֶּן נַח, וּבְאִישׁוֹת שֶׁל בֶּן נַח לֹא הָיָה אֲסוּר
שֶׁל בִּי אֲחִיוֹת.

בְּרַעַת זְקֵנִים מִבְּעֲלֵי הַתּוֹסְפוֹת (בְּרֵאשִׁית לז, לה) כְּתִיבוּ לְתַרְץ כָּךְ:
וַיִּלְכֵּל כִּי מֵאַחַר שֶׁלֹּא נִצְטוּוּ עַל הַתּוֹרָה - אֵף עַל פִּי
שֶׁנִּדְעוּהָ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ - מִה שֶׁהָיוּ רוֹצִין הָיוּ מְקִימִין,
וַיִּמָּה שֶׁהָיוּ רוֹצִין הָיוּ מְנִיחִין. וְיָמָּה שֶׁאֲמָרוּ חַז"ל
שֶׁיַעֲקֹב אוֹמֵר: לֹא אֶבְרָךְ, מִפְּנֵי שֶׁנִּשְׁאַתִּי שְׂתִי
אֲחִיוֹת בְּחַיֵּיהֶן, שֶׁמִּשְׁמַע שֶׁיַעֲקֹב עָשָׂה שֶׁלֹּא כַּהֲגֹן.
אֲפֹשֶׁר לוֹמַר שֶׁמִּכָּל-מְקוֹם הוּאֵיל וְעֵתִידָה תּוֹרָה

רְבִינוּ הַרְמְב"ן (בְּרֵאשִׁית כו, ה) תַּרְץ: שֶׁלְמַד אֲבָרְהָם אֲבִינוּ
אֶת הַתּוֹרָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְשָׁמַר אוֹתָהּ כְּמִי
שֶׁאִינוֹ מְצַנֵּה וְעוֹשֶׂה, וְשֶׁמִּירַתוֹ הָיָה בְּאֶרֶץ בְּלִבָּד,
וְיַעֲקֹב נִשְׂאָה אֶת הָאֲחִיוֹת בְּחוּצָה לְאֶרֶץ. (וְכֵן תִּירְצוּ
הַטוֹר בְּפִירוּשׁוֹ לַתּוֹרָה, וּרְבִינוּ בַח"י).

וְעַל זֶה הַקְּשָׁה הַרְמ"א (תּוֹרַת הַעוֹלָה ח"ב פמ"ד): וְאֵנִי תַמָּה עַל זֶה,
כִּי לֹא מְצִינוּ שֶׁגִּרְשׁ יַעֲקֹב נִשְׂוֵי בְּבוֹאוֹ לְאֶרֶץ, וְאֵף כִּי

עוֹד כְּתֵב הַרְמְב"ן (יבמות זח). שֶׁאֵין לָבוֹן נַח 'עֲרִיּוֹת דְּאִישׁוֹת',
כְּגוֹן אֲשֶׁת קְרוֹבִים, שֶׁמִּתְרֹות לָהֶם בְּעוֹדוֹן גּוֹיִם, כִּי
בְּעֲרִיּוֹת נֹאמַר 'קִיחָה' וְאֵלּוּ בְּגוֹיִם לֹא שֶׁנִּדְ קִיחָה,
שֶׁהָרִי יַעֲקֹב נִשְׂאָה שְׂתִי אֲחִיוֹת, וְאֵלּוּ מֵלֵא הָיוּ
אֲסוּרוֹת הָיוּ חֲכָמִים צְרִיכִין לְפָרֵשׁ שֶׁלֹּא הָיוּ
אֲחִיוֹת מִן הָאֵם, וְלֹא פָּרְשׁוּ כֵּן בְּשׁוּם מְקוֹם, וְהָרִי
הִוִּדָּה אָמַר עַל תַּמָּר כִּלְתּוֹ צְדָקָה מִמֶּנִּי, וְאֵלּוּ
הִיְתָה אֲסוּרָה מִשׁוּם כֵּלָה, אֲפִתִּי חִיבָת הִיא מִיְתָה
דְּעֲרִיּוֹת, אֲלֵא וְדֹאֵי שֶׁאֵין לָבוֹן נַח 'עֲרִיּוֹת דְּאִישׁוֹת'
(וְיָמָּה שֶׁנִּצְטוּר עַל הַתּוֹרָה "וְלֹא יִסַּף עוֹד לְדַעְתָּה" - לֹא מִשׁוּם שֶׁהִיְתָה

פְּרִשְׁת וַיֵּצֵא – הָאֲבוֹת וְנִשְׁוֹאֵיהֶם

[ד]. גַּר שְׁנַתְגִּיר כְּקָטָן שְׁנוּלָד

[ה]. לֹאֵה וְרַחֵל מִשְׁתֵּי נָשִׁים הָיוּ

[ד]. הַחֲזִיקוּנִי (בְּרֵאשִׁית כט, כח) תַּרְצַ דָּגַר שְׁנַתְגִּיר כְּקָטָן

שְׁנוּלָד דָּמִי, וְלָכוֹן לֹא נִחְשְׁבוּ כִּשְׁתֵּי אֲחִיוֹת.
אֵלֶּא שֶׁהִקְשָׁה עַל זֶה הַרְמַב"ן (יבמות צח.),
שָׁאֵם כֹּן הָיוּ חֲכָמִים צְרִיכִין לְפָרֵשׁ שְׁלֵא הָיוּ
אֲחִיוֹת מִן הָאֵם, וְלֹא פָּרְשׁוּ כֹן בְּשׁוּם מְקוֹם.

[ה]. עוֹד תַּרְצַ הַחֲזִיקוּנִי, וַיֵּשׁ אֹמְרִים: לֹאֵה וְרַחֵל

מִשְׁתֵּי נָשִׁים הָיוּ, וְגַר אֵין בְּנִי מִתְיַחֲסִים

אֵלֶּא אַחַר הָאֵם, כְּדִנְפָקֵא לֹן מִכִּי יָסִיר אֶת
בְּנֵךְ (דְּבָרִים ז, ד) וְלִכְךָ הִתְרִו לְיַעֲקֹב. ע"כ.

וְהֵרָא"ם (ויקרא כ, יז) הִקְשָׁה, שְׁאֵין זֶה מִיֵּשֵׁב לָנוּ מִדּוּעַ

לֹא יִרְצָה יַעֲקֹב אֲבִינוּ לְבָרֵךְ לְעֵתִיד לְבוֹא,
וְכֹן קִשָּׁה כִּיֵּצֵד נִשְׂאוּ בְנֵי יַעֲקֹב אֲחִיוֹתֵיהֶם,
וְהֵלֵא לֹא הָיוּ צְרִיכִים לְגִיָּרָם, וְכֹן עֲמָרָם
שֶׁנִּשְׂאָ אֶת דּוֹדָתוֹ, וְהֵלֵא לֹא גִיָּרָה.

מִדּוּעַ צְרִיךְ ב' תַּרְוִצִּים

לֹאֵה, כִּיֵּן שֶׁהוּא אוֹסֵר בְּכֹן נַח גַּם קַרְבָּה כְּזֹאת
שֶׁל אֲחִיוֹת מִהָאֵב, לָכוֹן חֲנִיבִים לוֹמֵר הִתְרוּץ
שְׁאוֹמֵר שְׁכַל הָאֲמָהוֹת הָיוּ כְּקָטָן שְׁנוּלָד.

וּבְזֵה מִדְּזִיק מָה שֶׁאִמֵּר אֲבִירָם אֲבִינוּ (בראשית כ, יב) אֲחִוֹתֵי

בֵּת-אָבִי אֵף לֹא וְגו', כִּי כִּיֵּן שֶׁהִיָּתָה שָׂרָה
אֲחִוֹתוֹ רַק מֵאֵב, לֹא הָיָה צְרִיךְ אֲבִירָם
לְהוֹצִיָּאָה אַחַר שְׁנַתְגִּירוֹ וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם כָּל
הַתּוֹרָה וְנַעֲשׂוּ כְּקָטָן שְׁנוּלָד.

מִצִּינּוּ בְּגִמְרָא (סנהדרין נח:) שֶׁנִּחְלְקוּ חֲכָמִים וְרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר,

שֶׁלְּפִי רַבֵּי אֱלִיעֶזֶר כֹּן נַח אֲסוּר בְּאֲחִוֹתוֹ מֵאִמּוֹ אוֹ
מֵאֲבִיו, וְלָכוֹן גַּר שֶׁנִּשְׂאָ אֲחִוֹתוֹ מֵאֵם אוֹ מֵאֵב
עָלְיוּ לְגִרְשָׁה, מִשׁוּם שֶׁמֵּא יֵאמְרוּ הַגֵּרִים בְּאֵנוּ
מִקְדָּשָׁה חֲמוּרָה לְקַדְּשָׁה קִלְיָה, וְלִחְכָּמִים אֵם
נִשְׂאָ אֲחִוֹתוֹ מֵאֲבִיו – יִקָּיֵם.

עַל פִּי זֶה הַסְּבִיר הַמְּהִרְשִׁ"א (בְּחַדוֹשֵׁי אֲגָדוֹת יוֹמָא כ"ח):

מִדּוּעַ צְרִיכִים לְב' תַּרְוִצִּים אֵלוֹ, כִּי הִתְרוּץ
שְׁאוֹמֵר שֶׁרַחֵל וְלֹאֵה הָיוּ אֲחִיוֹת מִהָאֵב וְלֹא
מִהָאֵם, אֵינוּ מְתַרְצֵ כָּלֵל לְשִׁיטַת רַבֵּי אֱלִיעֶזֶר, כִּי
הָרִי לְשִׁיטָתוֹ, הָיָה עַל יַעֲקֹב לְגַרֵשׁ אֶת רַחֵל וְאֶת

[ו]. אֲסוּר שְׁתֵּי אֲחִיוֹת חֲדָשָׁה תּוֹרָה רַק מִחֲמַת רַחֵל וְלֹאֵה

שֶׁהָיָה בְּנִיָּהֶם זֶה בְּזֵה, יָרְדוּ אֲבוֹתֵינוּ לְמִצְרַיִם, וְלָכוֹן
נִאָּסֵר אַחַר כֵּךְ שְׁתֵּי אֲחִיוֹת, וְלֹא נִאָּסְרוּ עֲרִיוֹת אֵלוֹ
עַדִּין בֵּימֵי הָאֲבוֹת, עַד שְׁעַת נְתִינַת הַתּוֹרָה
שְׁנַתְחַדְּשָׁה הַהִלְכָה.

הַמְּהִרְשִׁ"א (סו) כְּתַב לְתַרְצֵ: כִּי אֶפְשֵׁר שֶׁאֲסוּר שְׁתֵּי אֲחִיוֹת

לֹא הָיָה עֲבָרָה כָּלֵל בְּזִמְן הָאֲבוֹת, אֵלֶּא נִתְחַדְּשָׁה
אַחַר כֵּךְ מִחֲמַת הַתַּקְלָה הַגְּדוּלָה - עַל יְדֵי שֶׁנִּשְׂאָ
יַעֲקֹב שְׁתֵּי הָאֲחִיוֹת - בְּמָה שֶׁקָּנְאוּ בְּנֵי לֹאֵה בְּיוֹסֵף כֹּן
רַחֵל, וְגַם קָנְאוּ לֹאֵה וְרַחֵל זֹ בְּזֹ, וּמִחֲמַת הַקְּנָאָה

פְּרִשְׁת וַיֵּצֵא – הָאָבוֹת וְנִשְׁוֹאֵיהֶם

[ז]. אֲבָרְהָם נָשָׂא אֶת טָרְהַ וְהִגֵּר קָדָם שְׁנַמּוּל, וַיַּעֲקֹב נָשָׂא אֶת רַחֵל בְּהֵתֵר.

וְזָלְפָה לִיכָא לְמִימַר הָכִי לְפִי דַעַת מִי שְׁאוּמַר
שְׁגַם הֵם אֲחִיוֹת הָיוּ, וְהָא דַעְמָרָם שְׁנָשָׂא דוֹדָתוּ,
עַל פִּי רֵיחַ הַקֹּדֶשׁ עָשָׂה כּוֹן, כִּי יָדַע עַל יְדֵי נְבוֹאָת
מְרָגְסִים שְׁיִנְלָד עַל יַד כְּדָ, מְשָׁה - מוֹשִׁיעֵן שֶׁל
יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׁדָרְשׁ רַב (מַגִּילָה יֵד, א) "מְרָגְסִים אֲחוֹת
אֶהְרֹן" - וְלֹא אֲחוֹת מְשָׁה, מְלַמֵּד שְׁהִתְנָה
מִתְנַבְּאָה כְּשֶׁהִתְנָה אֲחוֹת אֶהְרֹן, וְלֹא אֲחוֹת
מְשָׁה, וְאֶמְרָה שְׁתִּלְדֵּד אֲמִי בְּן הַמוֹשִׁיעַ אֶת
יִשְׂרָאֵל.

עוֹד כְּתַב הַמְהַרְשֵׁ"א (ש"ס) לְתַרְצַ שְׁאָף עַל פִּי שְׁהוּא דְבָר
שְׁעִתִּידָה הַתּוֹרָה לְאַסֵּר, בְּכָל זֹאת לֹא גִרְשָׁם
אַחַר שְׁנַמּוּל, מְשׁוּם דְּכָבֵר נִשְׁאָם קָדָם שְׁנַמּוּל,
שְׁאָז לֹא קִיָּם עֲדִין כָּל הַתּוֹרָה, כִּי לֹא הָיָה
מְצֻנָה. וְכֵן גַּם בְּרַחֵל וְלֹאָה בֵּינוֹ שְׁיַעֲקֹב נָשָׂא אֶת
רַחֵל בְּהֵתֵר, דְּרַחֵל נִתְקַדְּשָׁה לּוֹ בְּעַבְדוּת שְׁבַעָה
שָׁנִים, וְלֹאָה נִשְׁאָה בְּעַרְמַת לְבָן, לְכֹן לֹא הוֹצִיא
שׁוֹב אַחַת מֵהֶן, מְשׁוּם שְׁהוּא דְבָר שְׁעִתִּידָה תּוֹרָה
לְאַסֵּר כֵּינוֹ דְּלֹא הָיָה מְצֻנָה אָז, (מִיָּהוּ בְּבִלְהָה

[ח]. אֲבָרְהָם שְׁמַר הַכֹּל, בְּנִיוֹ שְׁמָרוּ רַק ז' מִצְוֹת ב"נ

הַנִּמְסָר לָהֶם, דְּהִינּוּ ז' מִצְוֹת בְּנֵי נַח. דְּמִי לָנוּ
גְּדוֹל מֵאֲדוֹנֵנוּ אֲבִינוּ יַעֲקֹב ע"ה אֲשֶׁר נָשָׂא שְׁתֵּי
אֲחִיוֹת. אֶלָּא ע"כ צְרִיכִין אָנוּ לְהוֹדוֹת וְלוֹמַר כִּי
הַפְּתוּב שְׁאֵמַר לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְנָה וְגו' לֹא קָאִי רַק
אֲאוּתָן שְׁבַע מִצְוֹת שֶׁל בְּנֵי נַח.

הַרְמ"א (שו"ת הרמ"א סי"י): וְאָף עַל גַּב דְּדָרְשִׁינוּ עֲקֹב אֲשֶׁר
שָׁמַע אֲבָרְהָם בְּקִלִּי מְלַמֵּד שְׁשֵׁמֶר אֲבָרְהָם
אֶפִּילוּ עָרוּב תַּבְּשִׁילִין, אִם כֵּן שָׁמַע מִנָּה שְׁהִיָּה
נוֹהֵג כְּפִי הַתּוֹרָה וְהַמְצֻנָה - אֶפִּילוּ מְצֻנָה
מְדַרְבָּנוּ. מִכָּל מְקוֹם נוֹכַל לוֹמַר, אִם הוּא שְׁמַר
אֲנָשִׁי בֵּיתוֹ לֹא שְׁמָרוּ רַק הַחֵק הַנִּימוּסִי

[ט]. אֲבָרְהָם שְׁמַר הַתּוֹרָה רַק בְּרִדְף חוּמְרָא

בְּנֵיו אֲחֲרָיו וְשְׁמָרוּ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, הָרִי
תְּשׁוּבָתָד בְּצַדָד, דְּדוֹקָא צְדָקָה וּמִשְׁפָּט הָיָה
מְצֻנָה לָהֶם לַעֲשׂוֹת, אֲבָל לֹא חוּמְרָא יִתְרָה
כְּהִאִי מִלְתָּא. וּבְזָה נִיחָא דְּלֹא יִרְצָה יַעֲקֹב לְבָרָד,
כֵּינוֹ דַּעַל כָּל פְּנִים יֵשׁ יוֹתֵר חֲשׁוּבִים, דְּקִימוּ כָּל
הַתּוֹרָה אֶפִּילוּ חֲמָרוֹת יִתְרוֹת:

הַט"ז בְּפִירוּשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה כְּתַב לְתַרְצַ: דְּנִדְאִי אִין צַד
חַיִּיב בְּעוֹלָם קָדָם מִתַּן תּוֹרָה לְהַזְהֵר בְּאַסוּרִי
תּוֹרָה, וְאֶפִּילוּ מִדַּת חֲסִידוֹת כְּשֶׁאֵר חֲסִידוֹת אִין
כָּאן, כֵּינוֹ דְּגוּף הָאֲסוּר אִין כָּאן, גַּם גְּדַר אִין
כָּאן. רַק שְׁמַצַּד חוּמְרָא יִתְרָה נִהַג אֲבָרְהָם בְּרִדְף
הַתּוֹרָה, וְעַל זֶה לֹא נִזְקְרוּ הַדּוֹרוֹת שְׁאֲחֲרָיו,
וְאֵע"ג דְּכִתִּיב כִּי יַדְעִיתִיו לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְנָה אֶת

פְּרִשְׁת וַיֵּצֵא - הָאֲבוֹת וְנִשְׁוֹאֵיהֶם

[י]. רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁאֶסֶר הוּא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁהַתִּיר

אִם יִקְיָמוּ כַּנְזָר, גַּם יְהוּדָה עֵיִי מִלְאָךְ
הוֹרְשָׁה לְקַחַת תְּמָר, כְּאֶמְרָם ז"ל (ב"ר פה ח)
לְמָה שֶׁנִּמְשָׁךְ מִמֶּנָּה מֵהֶאֱצִלַת נְשָׁמוֹת
הַקְדוּשׁוֹת.

וְכֵן בְּאֵר הַמַּהֲר"ל (גור אֲרִיזָה בְּרֵאשִׁית מו, ט) דְּהִפָּךְ שֶׁאֶסֶר
לְעֵקֵב הוּא הִפָּךְ שֶׁהַתִּיר, וּבְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ יָדַע
אֶת הַתּוֹרָה וְקִיָּמָה, וּבְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נִוְדַע לוֹ
שֶׁצָּרִיךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן.

הַאוֹה"ח הַק' (בְּרֵאשִׁית מו, ג) : כָּתַב שֶׁדָּבָר זֶה דוֹמָה לְמָה
שֶׁכָּתַב רַמְבַּ"ם [הַלְוִי יְסוּדֵי הַתּוֹרָה פ"ט ה"ג] כִּי נִבְיָא
שֶׁאָמַר לְעֵבֶר עַל אֶסֶר מֵאֶסְרֵי הַתּוֹרָה לְפִי
שָׁעָה שׁוֹמְעִין לוֹ כְּאִלְהוֹ בְּהַר הַכַּרְמֶל וְכוּ',
גַּם יֵאָמֵן יַעֲקֹב שֶׁעָשָׂה מַעֲשֵׂה עַל פִּי נְבוֹאָתוֹ,
שֶׁיִּכּוֹל לִשְׂאֵב ב' אֲחִיוֹת לְפִי שָׁעָה, לֹא שֶׁיַּעֲקֹר
אֶסֶר ב' אֲחִיוֹת, וְכֵן גַּם בְּזִמְנֵי שֶׁלֹּא הָיָה
לָהֶם עֲנֵשׁ עַל הַדָּבָר, אֲלֹא הַקְרָבַת הַתּוֹעֵלַת

[יא]. הִיָּה לָהֶם רְשׁוּת לְהִמָּנַע מִלְּקִיָּם

הַכָּתַב וְהַקְבָּלָה (בְּרֵאשִׁית לח, יא) : כָּתַב לְתַרְצָ, שֶׁאִין לְהַשְׁוֹת הַמִּצְוֹת שֶׁהֵיוּ מְקִיָּמִין קֹדֶם מִתּוֹן תּוֹרָה, עַם
הַמִּצְוֹת שֶׁאֶחָר נִתְיַנְתְּהוּ שֶׁהֵם מִצְוֹת חִיּוּבִיּוֹת, כִּי קֹדֶם מִתּוֹן תּוֹרָה הַמִּצְוֹת הֵם רַק רְצִינִיּוֹת לְבַד, כִּי
לֹא הֵיוּ מְצֻיָּים עֲלֵיהֶם, וְלָזֶה הָיָה לָהֶם רְשׁוּת לְפַעֲמִים לְהִמָּנַע מִלְּקִיָּמָם. (וּדְבָרָיו קְרוּבִים לְדִי הַדַּעַת זְקִנִים
דלעיל).

[יב]. מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה לֹא הֵיוּ צְרִיכִים לְקִיָּם

שֶׁאָמַר יַעֲקֹב תַּרְנִי"ג מִצְוֹת שֶׁמִּרְתִּי, הַכּוֹנֵה
שֶׁאִם הַתִּיר לוֹ דָּבָר אֶחָד, אִין זֶה שֶׁעֵבֶר עַל
הַתּוֹרָה, כִּי הַתּוֹרָה שֶׁאֶסְרָה הִיא שֶׁהַתִּירָה.

הַמַּהֲר"ל בְּגוֹר אֲרִיזָה (וְכֵן בְּסֵפֶר חֲדוּשֵׁי אֲגָדוֹת, וְעוֹד) כָּתַב
לְתַרְצָ, שֶׁהָאֲבוֹת קִיָּמוּ רַק מִצְוֹת עֲשֵׂה, אֲבָל
מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה לֹא הֵיוּ צְרִיכִים לְקִיָּם. וְכֵן

[יג]. קְדוּשֵׁין כַּד"ת הֵיוּ רַק לְרַחֵל

קְדוּשֵׁין כַּד"ת תּוֹרָה. נִמְצָא שֶׁלֹּא נִשְׂאָ מִמֶּשׁ
יַעֲקֹב לְשָׂאֵר הָאֲמָהוֹת, אֲךָ אִין בְּזָה לְהַצִּיל
מִשְׂאֵר הַקְשִׁיּוֹת.

[יג]. בְּסֵפֶר תַּבְּת גִּמְיָא (בְּרֵאשִׁית כט, כא) : כָּתַב לְחֲדָשׁ,
שֶׁבְּכָל הָאֲמָהוֹת לֹא נִאָּמַר 'אִשְׁת יַעֲקֹב', כִּי
אִם בְּרַחֵל שֶׁהִיא הִיָּתָה אִשָּׁה עַל יָדֵי

פְּרִשְׁת וַיֵּצֵא - הָאָבוֹת וְנִשְׁוֹאֵיהֶם

[יד]. סַבַּת הָאָסוּר לֹא הִיְתָה

בְּעֶצְמָה אֶת הַסִּימָנִים לְלֵאָה, אִם כֵּן הָרִי
בְּנֻדָּאֵי שֶׁלֹּא תִהְיֶה צָרָה לָהּ – וּבְמִקְרָה כְּזֶה
לֹא שָׁנָד אָסוּר אַחוֹת אֲשֶׁתוֹ.

[יד]. בְּלִקוּטֵי שִׁיחוֹת (לובביץ, ח"ה - ויצא) כְּתֹב לְתַרְץ,
שֶׁהַטַּעַם בְּדַבָּר דִּיאֲשָׁה אֶל אַחוֹתָהּ לֹא
תִקְחִי הוּא 'לְצָרוּר', אֲבָל רַחַל מְסַרָּה

[טו]. קִיְמוּ רַק מָה שֶׁנִּצְטַוּוּ בְּמִפְרָשׁ

הַתּוֹרָה, אֲלֵא רַק מָה שֶׁנִּצְטַוּוּ בְּמִפְרָשׁ, אֲדָ
דְּבָרֵיהֶם קָשִׁים, וְאִין כָּאן מְקוֹם לְהֶאָרִיץ.

[טו]. יֵשׁ שְׂרוּצִים לְהוֹכִיחַ מִתְרַמְב"ם (הַלְכוֹת מְלָכִים
פ"ט ה"א), שֶׁסּוֹבֵר שֶׁלֹּא קִיְמוּ הָאָבוֹת כָּל

עַל הַדֶּרֶךְ הַרְמָז:

אוֹמְרִים בְּשֵׁם רַבִּי יִשְׂרָאֵל אַבוּחֲצִירָא (בְּבֵא סָא לִי) שֶׁבְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל נִרְמָזוּ שְׁנֵי עֲקֵבִים יָכוֹל לִשְׂאֵל שְׁנֵי אַחֵיוֹת בְּהִתְרָ,
כִּי רֵאשִׁי תַבּוֹת 'יִשְׂרָאֵל': י-עֲקֵב ר-שֵׁאֵי ל-שֵׂאֵת ש-נִי א-חֵיוֹת.

עַל דְּרֹךְ הַנְּסֻתָּה:

[טז]. שְׂרָבִיטוֹ שֶׁל מֶלֶךְ

[יז]. לְעֶרְבֵב הַשֵּׁטָן

בְּסֵפֶר מִדְרַש תַּלְפִּיּוֹת (אות י' ענף יַעֲקֹב) כְּתֹב בְּשֵׁם סֵפֶר
'צִיּוֹנִי' (לְרַבֵּי מְנַחֵם צִיּוֹנִי מַחֲכָמֵי אֲשֶׁכְנִי), שְׂאֲסָרָה
תּוֹרָה שְׁתֵּי אַחִיוֹת מְשׁוּם שֶׁהוּא שְׂרָבִיטוֹ שֶׁל
מֶלֶךְ, וַיַּעֲקֹב נִשְׁתַּמֵּשׂ בְּשְׂרָבִיטוֹ שֶׁל מֶלֶךְ, מְשׁוּם
שֶׁהִקְבִּי'ה קָרָאוּ 'אֵל' - וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל (בראשית לג, כ מגילה יח, א).

עוֹד טַעַם אַחֵר כְּתֹב הַמִּדְרַש תַּלְפִּיּוֹת, שֶׁהִכְרַח יַעֲקֹב
לַעֲשׂוֹת כֵּן, כְּדֵי שְׂיַחֲשֵׁב הַשֵּׁטָן שֶׁאִינוֹ דֹּבֵר שֶׁל
קִדְשָׁה יוֹצֵא מִמַּעֲשָׂה זֶה, וּבְזֶה לֹא יִקְטָרֵג לְמַנַּע
הַקִּדְשָׁה, וְעָשָׂה כְּדִין הַמַּחֲלֵל שֶׁבֵּת עַל הַחוּלָה
כְּדֵי שְׂיִקְיֵם הַרְבֵּה שִׁבְתוֹת דְּמוֹתֵר לְחַלְלוֹ, כְּדֵי
לְהַעֲמִיד י"ב שְׁבָטִים מְקִימֵי כָּל הַתּוֹרָה.

[יח]. דְּבַרֵּי הַרְשָׁב"א

בְּשׂוֹת הַרְשָׁב"א (חֶלֶק א' סִימָן צד) כְּתֹב: וְעַל אֲשֶׁר נָשָׂא
יַעֲקֹב שְׁתֵּי אַחִיוֹת. דַּע, שֶׁהַתּוֹרָה נְכוֹנָה עַל
שְׁלוֹשָׁה עֲמוּדִים: הָאֶחָד - זְמַן, וְהַשֵּׁנִי - מְקוֹם,
וְהַשְּׁלִישִׁי - כְּלִים. הַזְּמַן - לֹא כָּל הַיָּמִים
אֲסוּרִים בְּמִלְאָכָה כְּשֶׁבֵת וּכְיוֹם טוֹב. וְלֹא
אֲסוּרִים בְּחֻמֵּץ כְּפֶסַח. וְלֹא חֲזָבִין בְּסִפְהָ וּבְלוּבָ
כְּחַג. וְהַמְּקוֹם - שֶׁלֹּא בְּכָל מְקוֹם חֲזָבִין

בְּתְרוּמוֹת וּבְמַעֲשָׂרוֹת, וְאֲסוּרִין בְּטָבֵל כְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל. וְלֹא חֲזָבִין בְּקַרְבָּנוֹת כְּבֵית הַבְּחִירָה.
וְהַכְּלִים - לֹא בְּכָל דֹּבֵר יוֹצֵאִין תְּמוּנַת הַלּוּבָב
וְהַאֲתָרוּג. וְלֹא כָּל דֹּבֵר מְקַרִּיבִין כְּבָקָר וְצֹאֵן
תּוֹרִים וּבְגֵי יוֹנָה וְלֹא רְאוּי לְהַקְרִיב כְּכֹהֵן. וְאִינִי
יְכוֹל לְפָרֵשׁ יוֹתֵר וּמִשְׁפִּיל עַל דֹּבֵר יִמְצָא.

[יט]. תְּקוּוֹן לְפִי שְׂרִישׁ הַנְּשֻׁמָּה

בְּנִפְשׁ הַחַיִּים (שַׁעַר א, כא) כְּתֹב: וְזוֹ הִיְתָה גַם כָּל עֲנָן עֲבוֹדָתָם שֶׁל הָאֲבוֹת וְכָל הַצַּדִּיקִים הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁקִּיְמוּ אֶת
הַתּוֹרָה קִדְּם נְתִינָתָהּ וְכוּ', לֹא שֶׁהֵיוּ מְצִוִּים וְעוֹשִׂים כִּדְּ מַצַּד הַדִּין וְכוּ', רַק מַצַּד הַשְּׂגָתָם בְּטַהַר שְׂכָלָם,
הַתְּקוּוֹנִים הַנּוֹרְאִים הַנְּעֻשִׂים בְּכָל מַצְוָה בְּהַעוֹלָמוֹת וְכַחוֹת הָעֲלִיּוֹנִים וְתַחַתוֹנִים, וְהַפְּגָמִים הַגְּדוֹלִים
וְהַחֲרָבִין וְהַרִיסָה חִיו שֶׁיִּגְרְמוּ בָּהֶם אִם לֹא יִקְיָמוּם. וְעִי"פ סֵדֵר וְעֲנָן זֶה הִנֵּה כָּל אֶחָד מֵהֶם מִתְּהַלֵּךְ
וּמִתְּנַהֵג בְּכָל עֲנִינֵיו כְּפִי שְׂרָאָה וְהַשִּׁיג הַתְּקוּוֹנִים הָעֲלִיּוֹנִים לְפִי שְׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ, לְכֹן כְּשֶׁהַשִּׁיג יַעֲקֹב אֲבִינוֹ ע"ה
שְׂלִפֵי שְׂרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ יִגְרֵם תְּקוּוֹנִים גְּדוֹלִים בְּכַחוֹת וְעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים אִם יִשָּׂא הַשְּׁתֵּי אַחִיוֹת אֵלָיו רַחֵל
וְלֵאָה, וְהֵמָּה יִבְנוּ שְׁתֵּיהֶן אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל -- יִגַּע כְּמָה יִגִּיעוֹת וְעֲבוֹדוֹת לְהַשִּׁיגִם שֶׁיִּנְשָׂאוּ לוֹ. וְכֹן הָעֲנָן
בְּעִמְרָם שֶׁנִּשָּׂא יוֹכֵבֵד דּוֹדָתוֹ שֶׁיִּצְאוּ מִמֶּנָּה מִשָּׂה אֶהְרֹן וּמֵרָיִם:

